

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

ט"ו תשרי
תשע"ח

חג סוכות

דרך חיים

"זמן שמחתנו", "והיית אך שמח".

"ולישרי לב - שמחה". לאחר שיישרנו את הלב בימים הנוראים, אפשר לשמוח בימי חג הסוכות. מהפסוק "כל האזרח בישראל ישבו בסוכות", לומדים רבותינו ש'ראויים כל ישראל לשבת בסוכה אחת'. אם כל ישראל יהיו בסוכה אחת, גדולה ככל שתהיה, לכל אחד יהא בה פחות משווה פרוטה. מכאן נסיק שאין צורך שהסוכה תהיה בבעלות, ואדם יכול להיות גם בסוכה של חברו, בשונה ממצוות ארבעת המינים, לולב, הדס, ערבה ואתרוג המחויבים להיות ביום הראשון של חג 'שלכם'.

אולם בצד הרעיוני יש כאן ביטוי גדול לאחדות ישראל, יכולים כולנו לשבת תחת קורת גג אחת. דווקא כעת, לאחר שיישרנו את הלבבות, כל אחד מחל לחברו וכולנו בשוויוניות, יכולים אנו להסתופף יחד תחת קורת גג אחת בלב ונפש.

לכן סוכה הגבוהה מעל עשרים אמה פסולה, יש בה רגש של גאווה, התנשאות ויהירות, ובסוכה צריכים להיות כולנו שווים בענוה ובאחדות.

ראשי תיבותיו של האתרוג, שהינו פרי הדר, יוצאים מהפסוק "אל תבואני רגל גאווה".

מעשה באדם שהגיע לשמאי הזקן, ביקשו לגיירו כשהוא עומד על רגל אחת, דחפו והוציאו לחוץ. הגיע להלל הזקן קיבלו ולימדו; מה שנאוי עליך אל תעשה לחברך - ואהבת לרעך כמוך. אומר הרבי מקוצק שלפי המסורת סיפור זה התרחש בחול המועד סוכות, ימי האחדות... ולכן לימדו הלל הזקן והעניו מידת אהבה ואחוה.

גם ארבעת המינים מסמלים את כל שכבות הציבור, וכולם מתאגדים יחד, כשחובה לברך עליהם דווקא כשהם מחוברים וצמודים.

הלולב, מרמז על אנשים שיש בהם ידע רב, כתמר הגדל על הלולב, אולם אין בהם מעשים. האתרוג רומז על ריח וטעם, ידע ויישום, תורה ומעשים טובים.

ההדס, מרמז על בעלי מעשים טובים הנותנים ריח טוב, אולם אין בהם די ידע.

המשך בעמוד הבא

מצורף סדר
הברכות לסוכה
וסדר
האושפיזין

הרב אריה לורין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

הערבה, אין בה ריח ואין בה טעם, ובכל זאת כולנו תחת כפיפה אחת.

אם כן חג הסוכות - הסוכה וארבעת המינים, מהווים את הבסיס וההתחלה הנאותה לאחר ימי התשובה. ענווה היוצרת אחדות.

ממילא נוכל לבקש 'פרוס עלינו סוכת שלומך'! כל סיבת גלותנו זה כאלפיים שנה הינה מפאת שנאת חינום, הנובעת מגבהות וחוסר שיויוניות, כעת כשאנו מאוחדים אפשר לבקש; "השב שכינתך לציון עירך וסדר העבודה לירושלים".

חג שמח!

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

O יפר ר' אריה לרב איסר קלונסקי:

"מורי ורבי הגאון ר' חיים ברלין, בנו של הנצי"ב מוולוז'ין, כיהן כרב במוסקבה, קוברין, וולוז'ין, ואחר כך עלה לירושלים. פעם אחת אור ליום י"ז תשרי ישבנו בערב ולמדנו הלכות סוכה. כשסיימנו אמר לי: "בוא ונצא החוצה לראות את הסוכה". הדבר היה מוזר בעיניי. יצאנו ופנס נפט בידינו, הרב התבונן בסוכה ואמר: "אכן סוכה כשרה". והוסיף: "נו, תוציא את האתרוג", הוציא ובדק ואמר: "אתרוג מהודר". "נו והלולב", הוציא את הלולב ואמר: "לולב שלם".

אחר כך אמר לי: "הרי אוהב אתה דברים עתיקים, בוא ואראך". פתח את מגירת שולחנו והראה לי כמה דברים; קמיע לפקידת עקרות, וכן סגולת לחש כנגד עין הרע וכל אלה ואחרים שאביו הגאון הנצי"ב נתן לו לפני פטירתו. וכל אלה העניקם לי כשי. הודיתי לו מקירות ליבי, כשאני נפעם ונרגש. נפרדתי ממנו והלכתי מביתו אשר בשכונת 'אהל משה' לביתי, לא חלפה מחצית השעה והתבשרתי כי הגאון ר' חיים ברלין התמוטט וכי נוטה הוא למות זכותו תגן עלינו".

(צדיק יסוד עולם עמודים 266-264)

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

בשעת בניית הסוכה איננו מברכים, אך נכון לומר קודם נתינת הסכך "הריני שם סכך זה לשם מצוה", ואין אמירה זו מעכבת את בניית הסוכה.

לאחר בניית הסוכה נוהגים לקשט את הסוכה בבדים לבנים וקישוטים שונים. אין לתלות קישוטים שיורדים יותר מד' טפחים (32 ס"מ) מגובה הסכך. כשהחשש שאדם יבוא לתלות קישוט לסוכה בגודל של 32 ס"מ על 32 ס"מ ויהא אסור לשבת מתחת לאותו קישוט, שנחשב כמבטל את הסכך. אמנם אם טעו וקישטו בקישוטים יותר משיעור זה - אם רק חלק מהקישוט הבודד יורד לגובה שכזה נקל בדבר להתיר להשאירו ולשבת תחתיו. בהערת אגב נעיר שהקישוטים של הסוכה מוקצים בחג ובשבת ואין לגעת בה כלל.

אין להעמיד את הסכך על דבר המקבל טומאה או על גבי דבר שאין גידולו מן הארץ, כגון על ברזל וכדומה. יש הטועים בזה טעות גדולה וחושבים שאם ישימו קרשים על הברזלים ועליהם יניחו את הסכך ייצאו בזה ידי חובתם, אלא שהדבר לא מועיל משום שללא הקרשים שתחת הסכך יהיה הסכך מונח על גבי הברזל שמתחת לקרשים. לכן על גבי מסגרת הברזל של הסוכה מניחים קורות עץ כך שללא הקורות יפול הסכך, ונחשב כעומד על גבי קורות העץ שגידולם מן הארץ ולא על גבי עמודי הברזל. ויש שהידרו שאפילו הדבר שמעמיד את מעמיד הסכך לא יוכל לקבל טומאה, אלא שלדעת פוסקים רבים אין לחשוש עד כדי כך. אדם שבדיעבד הניח את הסכך על גבי דבר המקבל טומאה או שאין גידולו מן הארץ יצא ידי חובת סוכה, משום שעיקר דין זה נוגע לגוף הסכך עצמו.

חג הסוכות הוא אחד משלושת הרגלים, ונקרא בלשון התורה "חג האסיף". לכן ביום רביעי, כבכל ערב יו"ט, הגברים טובלים לטהרתם.

בשעת הדלקת נרות הנשים תדלקנה נרות בסוכה, שמעתה היא תהיה ביתנו. יש להקפיד להדליק נרות באופן בטוח בסוכה (כגון באקווריום המיועד לכך) או בסמוך לסוכה במקום בו

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

הנרות לא ייכבו- שסכנה חמורה מאיסור. בשעת הדלקת הנרות הנשים תברכנה "להדליק נר של יום טוב" כבכל יום טוב. למנהג האשכנזים הנשים מוסיפות לברך "'שהחיינו", ולמנהג בני ספרד יוצאות בברכת הבעל בשעת הקידוש.

אחר התפילה אוכלים סעודת ליל החג בבסוכה. קודם הקידוש (ובבל ערב מימות החג, ויש הנוהגים כן קודם כל סעודה) מזמינים את האושפיזין לסוכה, לפי הנוסח הנדפס בסידורים. אחר הקידוש נברך ברכת "לישב בסוכה" ו"שהחיינו". יש לדעת כלל גדול- שמצוות מן התורה צריכות כוונה, ואדם שחלילה לא יכוון לא ייצא ידי חובתו. על כן אדם שנכנס לסוכתו בלילה הראשון מחויב לכוון לצאת ידי חובת המצווה שכתובה בתורה. ובמצווה חביבה זו ישנן דעות רבות הסוברות שחייבים גם לכוון את טעם המצווה ולא די בכוונה לצאת ידי חובת המצווה שציוונו הבורא. לכן לדעתם צריך גם לכוון שאנו יושבים בסוכה זכר לענני הכבוד שהקיפו את בני ישראל כשיצאו ממצרים וזכר לסוכות שעשו בני ישראל ביציאתם ממצרים בכדי להישמר מהשמש היוקדת. ופסק מרן הגרש"ז איערבאך שאדם שלא כיוון כך נחשב כמי שאוכל מחוץ לסוכה וצריך לשוב ולברך "לישב בסוכה" לאחר מכן בצירוף כוונה זו. לכן נכון להקפיד בעניין זה וללמדו את כל בני הבית.

אחר נטילת ידיים נברך על הפת (ואין חוזרים ומברכים את ברכת "לישב בסוכה", אשר יצאו ידי חובתה בשעת אמירת הקידוש). בלילה הראשון ישנה חובה על הגברים לאכול 'כזית' (27.5 גר') לחם אחר הקידוש, ואם ניתן עדיף לאכול שיעור של כביצה (57.5 גרם) לחם. יש לאכול את כל ה'כזית' ללא הסחת הדעת והפסק בדיבור. הטעם לדבר משום גזירה שווה אותה למדו חז"ל מליל ט"ו של חג המצות לליל ט"ו של סוכות, שכשם שבליל הסדר שחל בליל ט"ו בניסן אנו אוכלים שיעור של שני 'כזית' מצה או לפחות 'כזית' אחד כך גם בחג הסוכות החל בליל ט"ו בתשרי. נכון להקפיד שלא לטבול את ה"כזית" הראשון שאוכלים אחר ברכת "המוציא" בסלט או בדגים, כדי שיוכל את השיעור הנכון מהפת בלבד. אמנם מנהג רווח

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

הוא לטבול את החלה בדבש (ויש שטבלו גם במלח), כפי שיש נוהגים עד שמיני עצרת.

אם יורדים גשמים בחג הסוכות יש להקפיד במספר דברים; ראשית, לא נצא מהסוכה עד אשר יירד גשם בכמות שגורם לאוכל להתחיל להתקלקל. אמנם אם הגשם יורד בשעת השינה ניתן לצאת כבר בירידה של כמות מועטת. שנית, כאשר נצא מהסוכה נעשה זאת בהכנעה ולא בלחץ ובמהירות. לאחר היציאה מהסוכה נמשיך את הסעודה בבית ושם נסיימה ונברך, ואף על פי שהגשמים הפסיקו בינתיים. אם לא הספקנו להתארגן לאכילה בבית והגשמים כבר הפסיקו- יש לחזור לסוכה ולהמשיך לאכול בה את הסעודה.

בבתים בהם הסוכה בנויה תחת גגון, ניתן לסגור את הגגון במקרה של ירידת גשמים ביום-טוב ולהמשיך לאכול בסוכה וכשיפסקו הגשמים ניתן להוריד את הגגון ולהמשיך את הסעודה. במקרה שכזה אין צריך לחזור ולברך את ברכת "לישב בסוכה", מה שאין כן במקרה שהאדם נכנס לביתו עקב הגשמים והמשיך את סעודתו שם, שעם חזרתו לסוכה הוא חוזר ומברך שוב "לישב בסוכה". ההיתר לכיסוי הסכך ע"י הגגון הוא בגגון בעל צירים. אדם שאין מעל סוכתו גגון שכזה יכול לפרוס ניילון או כל דבר אחר מעל הסכך ובצמוד לו. אך שלא יהא מרחק של כטפח בין הניילון לסכך שהדבר נחשב כעשיית אוהל ביום טוב. העצה היא להכין ניילון מגולגל בתחילת הסכך, ובמידה ויירדו גשמים יהא מותר לפרוס את הניילון מעל הסכך, שמצב זה נחשב כאוהל שהיה קיים כבר בערב יו"ט. נעיר שאם הסוכה ממוקמת תחת גגון יש לדאוג שבשעת סיכוך הסוכה הגגון יהיה פתוח. כמו כן בשעת התקדש ליל החג נקפיד שהגגון לא יהא סגור כדי שבשעת החלת קדושת יו"ט הסוכה תהיה מוכנה וכשרה.

הנשים פטורות ממצות סוכה, ככל מצוות עשה שהזמן גרמא, הוה אומר מצוה שבאה מזמן לזמן. ישנה מחלוקת האם בכל זאת נשים יכולות לברך על ישיבה בסוכה; להלכה בני ספרד הכריעו שאשה לא יכולה לברך על מצוות אלו, וממילא אשה לא יכולה לברך את ברכת "לישב בסוכה", ורק עונה "אמן" אחר ברכת בעלה. ולדעה זו אשה שתברך עוברת על איסור ברכה

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

לבטלה. מנהג נשות בבל כן לברך על מצות עשה שהזמן גרמא, לכן ספרדיה שמברכת אין לגעור בה. למנהג אשכנז נשים מברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא, ועל כן אשה שרוצה לאכול ולברך את ברכת "לישב בסוכה" לאורך ימי החג הרשות בידה, ולא דווקא בלילה הראשון.

אין ישנים שינת עראי מחוץ לסוכה, כאשר חיוב זה נאמר דווקא על הגברים, שכאמור רק הם מחויבים בישיבה בסוכה. ניתן לאכול אכילת עראי מחוץ לסוכה (פחות מ'כזית' מזונות או שאר מאכלים ומשקים), אך המקפיד לאכול כל דבר בסוכה תבוא עליו ברכה. את עיקר עיסוקנו נעשה בסוכה. אמנם נקפיד שלא לעשות בסוכה דברים בזויים, ולכן אין להשאיר כלים מלוכלכים בסוכה. כיוון שישנה קדושה גדולה בסוכה נכון להקפיד לדבר בתוכה דברי תורה, ובמיוחד להימנע מלשון הרע ורכילות.

מצוה חביבה נוספת ישנה בחג זה- מצות ארבעת המינים. אנו נוטלים את הלולב, האתרוג, ההדס והערבה יחד ומקיימים בזה את מצות התורה "ולקחתם לכם ביום הראשון". יש הנוהגים ליטול את ד' המינים דווקא בתוך הסוכה, ויש שאין מקפידים בזה. קודם הנטילה ייקח את הלולב ביד ימינו, כאשר ההדס אגוד לימינו והערבה לשמאלו (ומי שאוגד בעזרת קשר יעשה זאת קודם החג), ואת האתרוג ביד שמאל כשהפיטם הפוך כלפי מטה. יברך "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו על נטילת לולב" ויהפוך את האתרוג ויצמיד ידיו. ביום הראשון מוסיף ומברך "שהחיינו". לאחר מכן מנענע את ד' המינים יחד, כאשר יש מנהגים שונים בסדר הנענועים, וכל אחד יעשה כמנהגו. בשעת ההלל מחזיקים את ד' המינים ומנענעים אותם בשעת אמירת "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו" ו"אנא ה' הושיעה נא". לאחר ההלל אומרים 'הושענות' ומקפידים עם ד' המינים את בימת הקריאה בתורה. בנות אשכנז נוטלות את ד' המינים בברכה, ואילו בקרב בנות ספרד יש שנוטלות בברכה ויש שלא נוטלות ד' המינים כלל.

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

בשבת אין נוטלים את ד' המינים כלל, והם כמוקצה בשבת. בשעת התפילה אחר ההלל אומרים 'הושענות' מיוחדות לשבת בלא הקפת הבימה.

במוצאי החג הראשון עושים הבדלה על הכוס בלבד, כדין כל יום טוב, וקודם השתייה יברך המבדיל את ברכת "לישב בסוכה". לאחר מכן נזמין את יצחק אבינו ע"ה - האושפיזין של יום השני.

בכל יום מימות חול המועד אומרים הלל שלם, 'הושענות' השייכות לאותו יום, קוראים בתורה את קרבן היום ומתפללים תפילת מוסף של שלש רגלים. נכון לאכול סעודות חג בסוכתו במהלך ימות חול המועד, ולהרבות בשמחה לקיים את מצות "ושמחת בחגך" שנאמרה בתורה על חג הסוכות.

נוסח הברכות קודם הישיבה בסוכה:

"ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וציוונו לישב בסוכה".

(ביום הראשון מוסיפים-)

"ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

נוסח האושפיזין:

בלילה ראשון כשנכנס לסוכה קודם שישב לאכול יאמר זה:

תיבּו תיבּו אוּשְׁפִיזִין עֵילָאין, תיבּו תיבּו אוּשְׁפִיזִין קַדִּישִׁין, תיבּו תיבּו אוּשְׁפִיזִין דְּמַהֲמִנְתָּא, זַכָּאָה חוֹלְקִיהוּן
דִּישְׂרָאֵל דְּכָתִיב "כִּי חֵלֶק ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב כָּבֵד כָּל נַחֲלָתוֹ":

אַזְמִין לְסַעֲוֹדָתִי אוּשְׁפִיזִין עֵילָאין אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב מֹשֶׁה אֶהְרֹן יוֹסֵף וְדָוִד:

ומוסיף ואומר:

בְּמַטֵּי מִינָךְ אַבְרָהָם אוּשְׁפִיזִי עֵילָא דִּיתְבִּי עִמִּי וְעַמָּךְ כָּל אוּשְׁפִיזֵי עֵילָא יִצְחָק יַעֲקֹב מֹשֶׁה אֶהְרֹן יוֹסֵף וְדָוִד:

ביום השני אומר:

בְּמַטֵּי מִינָךְ יִצְחָק אוּשְׁפִיזִי עֵילָא דִּיתְבִּי עִמִּי וְעַמָּךְ כָּל אוּשְׁפִיזֵי עֵילָא אַבְרָהָם יַעֲקֹב מֹשֶׁה אֶהְרֹן יוֹסֵף וְדָוִד:

ביום השלישי אומר:

בְּמַטֵּי מִינָךְ יַעֲקֹב אוּשְׁפִיזִי עֵילָא דִּיתְבִּי עִמִּי וְעַמָּךְ כָּל אוּשְׁפִיזֵי עֵילָא אַבְרָהָם יִצְחָק מֹשֶׁה אֶהְרֹן יוֹסֵף וְדָוִד:

ביום הרביעי אומר:

בְּמַטֵּי מִינָךְ מֹשֶׁה אוּשְׁפִיזִי עֵילָא דִּיתְבִּי עִמִּי וְעַמָּךְ כָּל אוּשְׁפִיזֵי עֵילָא אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב אֶהְרֹן יוֹסֵף וְדָוִד:

ביום החמישי אומר:

בְּמַטֵּי מִינָךְ אֶהְרֹן אוּשְׁפִיזִי עֵילָא דִּיתְבִּי עִמִּי וְעַמָּךְ כָּל אוּשְׁפִיזֵי עֵילָא אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב מֹשֶׁה יוֹסֵף וְדָוִד:

ביום הששי אומר:

בְּמַטֵּי מִינָךְ יוֹסֵף אוּשְׁפִיזִי עֵילָא דִּיתְבִּי עִמִּי וְעַמָּךְ כָּל אוּשְׁפִיזֵי עֵילָא אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב מֹשֶׁה אֶהְרֹן וְדָוִד:

ביום השביעי אומר:

בְּמַטֵּי מִינָךְ דָּוִד אוּשְׁפִיזִי עֵילָא דִּיתְבִּי עִמִּי וְעַמָּךְ כָּל אוּשְׁפִיזֵי עֵילָא אַבְרָהָם יִצְחָק יַעֲקֹב מֹשֶׁה אֶהְרֹן וְיוֹסֵף:

לפנות ערב טרם כניסת שמיני עצרת, ייכנס לסוכה ויאכל מעט ולאחר מכן יעמוד בפתח הסוכה ויבקש בקשה זו:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ כְּשֶׁם שְׁקִימָתִי וַיִּשְׁכַּחַתִּי בְּסוּכָה זֶה כֵּן אֶזְכָּה
לְשָׁנָה הַבָּאָה לִישֹׁב בְּסוּכָה שָׁל לְוִיתָן: